

Teslenko V.V.

Doctor of pedagogical sciences,

SCIENTIFIC-THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF TRAINING FUTURE TEACHERS TO RESEARCH PEDAGOGICAL ACTIVITY

Тесленко В.В.

д.пед.н., доцент

НТУ України «Київська політехніка» (Україна, м. Київ)

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

On the basis of scientific and theoretical analysis and materials considered real practice training future teachers to research. The basic goal, objectives, principles, levels, methods, forms and guidelines of the collective system of higher education educational institution on the efficiency of the designated training. At the end of the analysis developed appropriate conclusions.

Key words: *research, research pedagogical activity, innovation, methodology, principles, research methods, forms, study content, creativity, self-improvement.*

У статті на основі науково-теоретичного аналізу і матеріалів реальної практики розглянуто підготовку майбутніх вчителів до дослідницької діяльності. Розглянуті різні наукові трактовки сутності понять «дослідницька діяльність», «дослідницька педагогічна діяльність», «дослідження». Визначені головна мета, задачі, принципи, рівні, методи, форми та основні напрямки системної роботи колективу вищого навчального педагогічного закладу щодо дієвості означеної підготовки. У кінці проведеного аналізу зроблені відповідні висновки.

Ключові слова: *дослідження, дослідницька педагогічна діяльність, нововведення, методологія, принципи, дослідницькі методи, форми, зміст навчання, творчість, самовдосконалення.*

Для сучасної цивілізації характерним є наявність особливого типу прогресу, який визначається інтенсивним розвитком наукових знань, впровадженням інноваційних технологій, появою багатовекторних мобільних комунікацій тощо. До специфічних рис нового способу розвитку людства варто віднести самоорганізацію, саморозвиток і креативне мислення. Ці обставини стимулюють відповідний напрямок розвитку соціальних відносин, де пріоритетне місце мають посідати освіта і наука. Реалії сьогодення потребують високопрофесійних, інтелектуальних та творчо розвинених фахівців, здатних приймати оптимальні рішення навіть у нестандартних ситуаціях. У цьому контексті важливою задачею вищої школи є пошук нових ефективних шляхів підготовки спеціалістів, які розуміють необхідність постійного підвищення власного науково-теоретичного і практичного рівня, прагнуть до розробки і впровадження творчих нововведень, мають ціннісні переконання та налаштування на гармонійну життєву самореалізацію. Відповідно якість освіти у вищому навчальному закладі наразі постає як розвиток різноманітних якостей молодого людини системного характеру, де важлива роль належить її здібності до дослідницької діяльності. Необхідно підкреслити, що формування умінь дослідницького характеру є дуже важливим зокрема при підготовці майбутнього вчителя, ефективність діяльності якого у сучасній школі не можлива без науково-методичних досліджень та інноваційних підходів як до організації навчально-виховного процесу, так й до пізнання учня. Все це потребує суттєвих змін в організації традиційно-сформованої професійної підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів, визначає необхідність додаткової уваги щодо формування майбутнього педагога-дослідника, здатного до творчого пошуку. Висновки, що зроблені нами з наукових публікацій вчених та практичного досвіду педагогів-новаторів свідчать про актуальність означеної проблематики, що зумовило спрямованість нашого аналізу.

Мета написання даної статті полягає у визначенні та обґрунтуванні основних підходів та напрямків організації дієвої підготовки майбутніх вчителів до дослідницької педагогічної діяльності під час їх навчання у вищому педагогічному навчальному закладі.

У педагогічній і психологічній науках існують різні підходи щодо до тлумачення сутності поняття «дослідницька педагогічна діяльність», яке тісно пов'язане з розумінням часто вживаних у науковій літературі понять «дослідження», «дослідницька діяльність», «наукове дослідження» тощо. У загальному сенсі «дослідження» визначається вченими як «відтворення якогось явища, створення чогось нового...» [6] або як «процес наукового вивчення певного об'єкта з метою виявлення закономірностей його виникнення, розвитку та змін...» [12]. Аналізуючи різні трактовки «дослідницької діяльності» варто навести думку окремих вчених, які розуміють її як «специфічний вид пізнавальної діяльності, у ході якої за допомогою різноманітних методів виявляються нові, до цього невідомі сторони, відношення, грані об'єкта, що вивчається» [2]. Заслуговує на увагу визначення поняття дослідницької діяльності А. Лентовичем, що полягає у розгляді його «як особливого виду інтелектуальної діяльності творчого спрямування, що породжується за рахунок функціонування механізмів пошукової активності...» [4]. Підкреслюючи специфіку наукового дослідження та дослідницької діяльності у сфері освіти (їх головна мета у першу чергу полягає у розвитку особистості студента) вчений також наголошує, що «освітня дослідницька діяльність спрямована на набуття студентами функціональних навичок дослідження як універсального засобу засвоєння дійсності, розвиток здібності щодо дослідницького типу мислення, активізацію особистісної позиції молоді людини» [4]. У науковій літературі має місце визначення дослідницької педагогічної діяльності студентів як особливого виду їх освітньої діяльності, що спрямований на формування і розвиток відповідних дослідницьких умінь в процесі творчого пошуку у різних напрямках наукових знань. Дослідники також розглядають її як певну форму організації комплексного освітнього процесу у вищому навчальному закладі, у процесі якого передбачається обов'язкове розв'язання дидактично-виховних дослідницьких задач творчого характеру. Слід додати, що проблема організації дослідницької діяльності студентів розглядається вченими у різних напрямках, зокрема: С.Арсенова, В.Загвязинський, Л.В.Петько розглядають формування дослідницьких умінь студентської молоді під час їх навчання у вищому навчальному закладі [3; 10; 11], В.Намазов, Л.Скворцов – розробляли та досліджували різні системи залучення студентів до дослідницької діяльності в процесі аудиторної та позааудиторної роботи, А.Савенковим предметно вивчалися психологічні основи дослідницького підходу до навчання молоді; Е.Горохова, С.Тарасова приділили увагу моделюванню дослідницької діяльності студентів [1] тощо.

Зазначимо, що дослідницька педагогічна діяльність студентів є важливою складовою загальної професійної підготовки майбутніх вчителів під час їх навчання у вищому навчальному закладі. В процесі правильно організованої роботи дослідницького спрямування студенти ознайомлюються з основними методами дослідження, засвоюють базові дослідницькі уміння, навчаються самостійно здобувати, осмислювати і систематизувати нові знання та перетворювати їх у власні досягнення. Вчена А.Манакова підкреслює, що «дослідницька діяльність вимагає від студентів володіння методами наукового пізнання і дослідницькими вміннями, що у свою чергу дозволяє їм найбільш повно проявляти індивідуальність, творчі можливості, особливості сприйняття, що сприяє гуманізації вищої освіти; у дослідницькій діяльності гармонійно реалізуються як раціональність, так і емоційність особистості студента і, на сам кінець, така форма навчання студентів вищого педагогічного навчального закладу є необхідним компонентом їх професійної підготовки [5].

Зазначимо, що з позицій системного підходу та теорії діяльності сучасні вчені зміст дослідницької роботи майбутніх вчителів часто представляють сукупністю певних компонентів: методологічного (опанування системи наукових знань, розуміння сукупності методів і прийомів дослідження у педагогічній сфері), технологічного (сформованість умінь

реалізації технологій наукового педагогічного дослідження, обрання оптимальних підходів до організації і проведення педагогічного експерименту), ціннісного (передбачає уміння аналізу власної дослідницької роботи на основі набутого досвіду, визнання її цінності для самостійної педагогічної діяльності), комунікативного (забезпечення формування засобів налагодження ефективної взаємодії з метою пошуку і передачі інформації, здійснення науково-дослідницької діяльності в творчій групі, науковому співтоваристві тощо).

Слід підкреслити, що на основі взаємопов'язаних компонентів дослідницької діяльності (навчання студентам алгоритму здійснення досліджень, організації наукової творчості і розробки відповідного методичного інструментарію та цілеспрямована організація наукових досліджень під керівництвом професорсько-викладацького складу навчального закладу) найчастіше виокремлюють два її взаємопов'язаних напрямки – навчально-дослідницьку та науково-дослідницьку діяльність. *Навчально-дослідницька діяльність студентів* є гармонійною складовою комплексного навчально-виховного процесу, важливою функцією якої є активізація пізнавальної діяльності студентів, розвиток бажання самопізнання та пізнання оточуючого середовища. В процесі навчально-дослідницької діяльності у молодих людей відбувається поглиблення предметних знань, умінь самостійної експериментальної роботи, формується креативне мислення, забезпечується безперервність творчого становлення майбутнього вчителя. В системі даної діяльності, яка за функціональною характеристикою є навчальною, а за типом пізнавальної діяльності належить до дослідницької, відбувається трансформація статусної позиції студента від пасивного об'єкта педагогічного впливу до суб'єкта пізнавального процесу. Навчально-дослідницька діяльність у загальному плані спрямована на навчання і розвиток дослідницьких компетенцій, що підкреслює передусім її орієнтацію на пріоритетність досягнення студентами позитивного освітнього результату, а не на відкриття ними нового у науці. Змістовним ядром даної діяльності є сукупність елементів дослідження, які здійснюються студентами в процесі широкого кола форм навчальної діяльності, серед яких: лабораторні, курсові, дипломні роботи та відповідні проекти з дослідницькою складовою; завдання творчого характеру дидактичної, методологічної, виховної спрямованості; різноманітні нетипові завдання конкретного дослідницького характеру під час навчально-педагогічної практики; планування і організація наукового експерименту, обробка та систематизація отриманих при цьому нових даних; підготовка тез і виступів в площині навчальної програми під час освітнього процесу; розробка методичних матеріалів з використанням дослідницьких методів (госаріїв, методик різноспрямованих досліджень, відповідних програм) тощо.

Науково-дослідницька діяльність студентів на відміну від навчально-дослідницької діяльності не має жорсткої прив'язки до навчально-виховного процесу (характер відносної самостійності), хоча й при цьому безумовно має на нього позитивний вплив. Ця діяльність відрізняється власною якісною специфікою, здійснюється у вільний від навчальних занять час та виконує роль своєрідного «ланцюжка», який має гармонійно зв'язувати важливі блоки професійних знань і дослідницьких умінь, отриманих студентами в освітньому процесі та науково-дослідницьку роботу у відповідних підрозділах вищого навчального закладу. Особливість науково-дослідницької діяльності підкреслюється відсутністю її прямої залежності від освітніх стандартів (охоплює широке, нерегламентоване коло питань), наявністю основи добровільності студентської участі, наданням можливості об'єднання молодих людей у різновікові та різноспрямовані за напрямками навчання дослідницькі групи. Характер науково-дослідницької діяльності майбутніх вчителів визначається певними чинниками, серед яких доцільно виокремити: кадровий потенціал викладачів, вільний доступ студентів до різноманітних джерел інформації (на електронних і паперових носіях), наукових фондів, значущих матеріалів передового науково-педагогічного досвіду та результатів діяльності вчителів-дослідників; напрямки науково-методичної та дослідницької роботи відповідних кафедр, факультетів та ін.; визначення теми спільних досліджень університету з профільними науковими установами, закладами сфери освіти, культури тощо. З метою

ефективного набуття студентами потрібних пошукових умінь в процесі науково-дослідницької діяльності важливо обрати оптимальні форми її організації, серед яких найбільш поширеними у реальній практиці є: робота в студентських наукових товариствах, до яких відносять наукові гуртки і проблемні студентські групи; виконання наукових досліджень індивідуального характеру під керівництвом викладача, прикладних завдань; самостійну або спільну з викладачами наукову роботу згідно з угодами, отриманими грантами, а також наукові дослідження за визначеною тематикою кафедрального, факультетного або університетського рівнів; виконання індивідуальної дослідницької роботи при роботі у спеціалізованому загальноосвітньому навчальному закладі (на громадських або платних засадах), а також під час проходження педагогічної практики; проведення масових заходів наукової спрямованості (різноманітні семінари, конференції, симпозиуми, форуми, конгреси, диспути, дискусії та ін.); проведення заходів конкурентно-змагальної спрямованості (наукові конкурси, олімпіади, вікторини) тощо. Чітка і індивідуально-зорієнтована організація науково-дослідницької діяльності студентів сприятиме розширенню позапрограмних знань у сферах спеціальних дисциплін, максимальному прояву індивідуальності, переходу на новий якісний рівень власних дослідницьких умінь, осмисленню і узагальненню інноваційних дослідницьких підходів і передового досвіду, грамотному проведенню соціологічних і експериментальних досліджень тощо, що висвітлює у своїх працях Петько Л.В. [7; 8; 9].

Дослідницька педагогічна діяльність студентів (як сукупність навчально-дослідницької та науково-дослідницької діяльності взаємного впливу) у вищому навчальному закладі потребує системного та науково-обґрунтованого підходу до її організації, що передусім передбачає визначення на методологічному рівні головної мети, основних задач та відповідних базових принципів.

Головна мета організації та здійснення процесу комплексної дослідницької педагогічної діяльності студентів під час їх навчання у вищому педагогічному навчальному закладі, на нашу думку, буде полягати у ефективному формуванні особистості майбутнього педагога-дослідника, який володіє знаннями цілісного педагогічного процесу, набув відповідних пошукових умінь, здатного до розв'язання педагогічних задач, проектування власної діяльності, налаштованого на інноваційну дослідницьку професійну роботу та самовдосконалення.

До основних задач, що забезпечують досягнення визначеної мети слід віднести:

- формування у майбутніх вчителів наукового світогляду, набуття ними розуміння відповідних методологічних основ та оволодіння методами наукового дослідження;
- включення студентів у різноманітні види дослідницької діяльності у відповідності до їх індивідуальних особливостей і науково-пізнавальних інтересів;
- забезпечення належних умов щодо надання максимальних можливостей молодим людям займатися дослідницькою роботою з використанням широкого кола сучасних форм її відповідної організації.
- створення та розвиток дослідницьких колективів (викладачів і студентів), наукових шкіл; виховання майбутніх молодих вчених-дослідників тощо;
- сприяння розвитку ініціативності, здатності застосування студентами набутих теоретичних знань у певних видах власної практичної роботи; залучення молодих людей з високим рівнем здібностей до вирішення наукових проблем, які досліджуються на кафедрах, в лабораторіях та інших установах вищого навчального закладу.

Процес організації цілеспрямованої дослідницької діяльності майбутніх вчителів має відбуватися на науковій основі з урахуванням сучасного розвитку педагогічної та психологічної науки, тому у даному аспекті обов'язковим є дотримання педагогічним колективом навчального закладу та залученими фахівцями відповідних базових принципів, до яких, на нашу думку, доцільно віднести:

- *принцип загально-педагогічного підходу* - визначає необхідність розгляду будь-якого питання з позицій цілісного педагогічного процесу у предметно-змістовному,

організаційно-управлінському, особистісно-мотиваційному аспектах, які відповідають навчальній і педагогічній діяльності;

- *принцип конкретно-цільового планування* - вимагає спрямованості усіх можливих видів роботи (у нашому випадку дослідницького характеру) на реалізацію визначеної головної мети;

- *принцип комплексності* – передбачає (з позицій багатоплановості) спираючись на ціннісну мотивацію майбутніх вчителів, на розвиток відповідних здібностей в сфері дослідницької роботи, на формування операційного компонента пізнавальної діяльності, основ самостійності у практичній площині; вимагає врахування комплексності видів і типів завдань теоретичного і практичного спрямування;

- *принцип особистісно-зорієнтованого підходу* – утверджує необхідність при організації дослідницької діяльності молодих людей врахування їх пізнавальних інтересів, мотивів, нахилів, індивідуальних внутрішніх психологічних характеристик, досвіду творчої роботи, а також розуміння процесу побудови і закономірностей науково-дослідницької діяльності;

- *принцип рефлексії* полягає у необхідності формування у майбутнього вчителя осмисленості щодо змін у сфері набутих дослідницьких знань та якості накопиченого досвіду, форм його подальшого використання, розвитку здатності висувати обґрунтовані гіпотези щодо можливих варіантів протікання процесу дослідження;

- *принцип педагогічної фасилітації* – спрямований на організацію толерантної і раціональної допомоги студенту з боку педагога-наставника на основі суб'єкт-суб'єктних взаємин між ними; при цьому викладач сам, будучи творцем-дослідником, має уміло навчити молоду людину досліджувати різні проблеми та знаходити відповіді на складні наукові питання;

- *принцип сприйняття дослідження як стилю життя* – формує внутрішні установки студента на прийняття процесу наукового пошуку не лише як набору методів і прийомів отримання нових знань, а й важливою суттю, провідним засобом взаємодії з зовнішнім світом; зумовлює розуміння необхідності саморозвитку і самовдосконалення.

Необхідно зазначити, що організація роботи педагогічного колективу вищого навчального закладу щодо підготовки студентів до дослідницької педагогічної діяльності має відбуватися цілеспрямовано і системно за певною логікою поступового кількісно-якісного зростання обсягу нових знань і набутого практичного досвіду на основі модернізації змісту навчання та використання відповідних сучасних форм і методів. У цьому контексті нам бачиться доцільним розглядати дану роботу, як сукупність взаємопов'язаних послідовних рівнів, кожному з яких відведена конкретна роль у загальному процесі.

1. *Початково-установчий рівень (1 курс навчання)*. До головних рис цього рівня необхідно віднести поступове накопичення і ознайомлення студентів з відповідною науково-практичною інформацією та органічне включення у їх загальну професійну підготовку діяльність дослідницького характеру. При цьому важливим є своєчасне і науково-обґрунтоване виявлення творчих здібностей молодих людей щодо їх готовності до дослідницької діяльності. Враховуючи складність даної задачі, яка полягає у відсутності чіткої наукової інтерпретації концептуальних питань щодо визначення сутності інтелекту, мислення, творчості, а також механізмів вимірювання їх рівнів, слід дуже уважно підійти до обрання наявних, достатньо придатних методик, сучасних пакетів психолого-педагогічних тестів, анкет, співбесід, проектних технік тощо. Педагогічному колективу навчального закладу на початково-установчому рівні слід зосередити увагу на основних пріоритетних напрямках роботи, серед яких необхідно виокремити: становлення ціннісних орієнтацій (аналіз світоглядних і моральних орієнтирів, формування наукового світогляду тощо), підвищення рівня пізнавального інтересу та мотивації молодих людей до професійного навчання і здійснення досліджень; знайомство з поняттям рефлексії, її видами; сприяння прийняттю соціальних ролей (активна навчальна позиція студента, становлення суб'єкта дослідницької діяльності), формування умінь раціональних засобів навчальної праці,

постійного прагнення до самоосвіти, самоорганізації та самовдосконалення; ознайомлення з основними знаннями і вміннями дослідницької діяльності за допомогою активізації критичного мислення при моделюванні та розв'язанні проблемних ситуацій зростаючого рівня складності тощо. Важливим є також цілеспрямована допомога майбутнім вчителям у засвоєння ними методики самостійного написання інформаційних рефератів і анотацій, сутності побудови алгоритмів творчих робіт, простих досліджень; механізмів системно-аналітичного аналізу нової інформації та різноманітних джерел навчально-наукової літератури; досвіду колективної роботи у студентській групі тощо.

2. *Розвивально-адаптивний рівень (до закінчення бакалаврського навчання).* Даний рівень характеризується здійсненням послідовного поширення і поглиблення роботи у напрямку дослідницької діяльності студентів, набуття ними розуміння сутності і процедур педагогічної рефлексії, формуванням педагогічними працівниками навчального закладу у молодих людей системності і грамотності щодо їх уміння переробляти наукову інформацію з конкретної навчальної дисципліни; поступовим збільшенням їх рівня методологічної підготовки. В процесі накопичення нових теоретичних знань майбутніх вчителів важливо розвивати їх вміння обґрунтовано обирати в методико-практичній площині комплекс дослідницьких методів, розкривати методологічні основи пошукових тем. На цьому рівні суттєве значення має формування професійних якостей молодих людей, їх готовності до професійної педагогічної діяльності. Обґрунтованим на даному етапі буде орієнтація основних напрямків діяльності професорсько-викладацького складу на формування у студентів потреби у більш широких знаннях про дослідницьку діяльність; розвиток мислення наукового спрямування; розуміння побудови структури і алгоритму наукового дослідження; уміння визначати пошукові цілі і формулювати проблему дослідження; поглиблення професійно-педагогічної діяльності у дослідницькому режимі (цілеспрямоване планування і організація власної педагогічної діяльності, знайомство з особливостями організації і змісту різних педагогічних технологій, з процесом проектування і моделювання пошукової педагогічної роботи), навченості виступу перед різними аудиторіями, рецензуванню доповідей навчально-пізнавального характеру тощо. З позицій поступової адаптації студентів до майбутньої вчительської діяльності важливо також на цьому рівні приділити увагу розвитку їх умінь щодо трансформації пізнавальної діяльності у професійну; формуванню відповідних навичок самоаналізу, самокорекції і самооцінки власної роботи, толерантності педагогічного спілкування; розумінню основ і специфіки навчально-виховної роботи загальноосвітнього навчального закладу, методики ефективного викладання навчальних предметів, організації пошукової роботи учнів з урахуванням їх індивідуально-психологічних особливостей тощо.

3. *Професійно-розвивальний рівень (до закінчення магістратури).* Мета означеного рівня буде визначатися підвищенням обсягу науково-теоретичних знань студентів та посиленням спрямованості педагогічного впливу на практичну складову їх підготовки до професійної педагогічної діяльності творчо-пошукового характеру. Відповідно, задачі педагогічних працівників у цілеспрямованій роботі щодо формування готовності студентів до навчально-наукових досліджень будуть полягати: у оволодінні майбутніми вчителями основами і закономірностями цілісного педагогічного процесу; засвоєнні методології наукового дослідження (евристичність педагогічного мислення, знання методологічних норм і умінь та їх грамотне використання, єдність теоретичної і практичної готовності особистості щодо здійснення осмисленої педагогічної діяльності); у належному рівні проведення і опису молодими людьми теоретичної і практичної складової власних творчих експериментів; умілому моделюванні процесу творчої педагогічної діяльності; у прийнятті соціальних ролей на більш високому рівні (дослідник, учасник і організатор комунікації, координатор індивідуальних і колективних дій, суб'єкт прийняття рішень і одночасно учень); умінні проектувати теми шкільних програм, організовувати власну діяльність і відповідну діяльність учнів, а також в умінні рефлексувати як процес, так і підсумки власної роботи

(узгодження процесу здійснення діяльності з умовами, засобами і результатами їх досягнення) тощо.

В процесі навчання студентів у вищому навчальному закладі (на кожному визначеному нами рівні) використовуються різноманітні методи, найчастіше вживаними з яких є: проблемно-пошукові, дослідницькі (проектів, гіпотез, генерування); методи різних видів самостійних робіт; методи мотиваційного характеру; дискусії, мозковий штурм, евристичні і рефлексивні вправи (на розвиток критичного мислення, на вміння самостійно навчатися, тощо), а також сполучення індивідуальних, групових, колективних, ігрових форм роботи, зокрема: лекції проблемного характеру, лекції-конференції, лекції-брейнстормінгі (мозкова атака, процедура групового креативного мислення); семінари, конференції, колоквиуми; ділові і рольові ігри (дозволяють студентам зрозуміти і вивчити навчальний матеріал з різних позицій); самостійні домашні і аудиторні роботи (за дидактичною метою - пізнавальні, практичні, узагальнюючі; за характером - індивідуальні, фронтальні, групові), проблемно-міждисциплінарні завдання тощо. Важливу роль відіграє також правильно організована, з конкретними відповідними цільовими установками педагогічна практика (виробнича педагогічна та асистентська) студентів, під час якої в реальній роботі у загальноосвітньому навчальному закладі формуються і відпрацьовуються їх уміння планування і організації власної педагогічної діяльності з елементами творчого пошуку; відбувається розвиток особистісних і професійних якостей з питань дослідження, комунікації, належної організації; забезпечується розуміння рефлексії (самоаналіз, самоідентифікація тощо); розширюються знання відповідних методологічних основ та інше. При цьому практика більш чітко висвітлює потенціал та реалізацію майбутніми вчителями власних нахилів і здібностей, наявність прагнення до нововведень, творчості, вмінню знаходити рішення проблем у нестандартних педагогічних ситуаціях тощо.

Підсумовуючи викладене слід зазначити, що системна і цілеспрямована робота педагогічного колективу вищого навчального педагогічного закладу щодо підготовки майбутніх вчителів до дослідницької діяльності на всіх послідовно пов'язаних між собою рівнях має реалізовуватися (відповідно до визначеної головної мети, базових принципів і головних задач) комплексно за рахунок: модернізації змісту навчання (удосконалення діючих навчальних програм і впровадження авторських; розробка і реалізація спеціальних курсів тощо), створення належних умов (наявність висококваліфікованих педагогічних кадрів; функціонування наукових центрів, лабораторій, експериментальних педагогічних майданчиків, творчих колективів студентів і викладачів; налагоджених наукових зв'язків з науково-дослідницькими установами і організаціями; організованого вільного доступу студентів до різних джерел наукової інформації та ін.); оптимального використання сучасних форм і методів навчання тощо. Необхідно також підкреслити, що обраний нами підхід (враховуючи закономірності особистісного розвитку та рівня відповідної готовності студента) забезпечуватиме поступове розмаїття напрямків і поглиблення навчально-наукових досліджень; послідовне розширення індивідуальної участі кожного студента у дослідницькій роботі (від вибору власної ролі у проведенні колективного дослідження до індивідуальної роботи і відповідальності); накопичення досвіду здійснення досліджень (від планування у групі, проведення колективного аналізу, спільної презентації до індивідуального-самостійного); зростання самостійності діяльності (від організованої за ініціативою педагога до індивідуальної); планово-послідовне підвищення вимог до організації дослідження, розширення та урізноманітнення технологій наукового пошуку. Тобто в процесі навчання студентів у вищому навчальному закладі має відбуватися не лише поглиблення і ускладнення відповідних знань і умінь молодих людей, але й здійснюватися поступово-послідовний перехід від колективної до індивідуальної дослідницької діяльності.

Проблема підготовки майбутніх вчителів до дослідницької педагогічної діяльності потребує, на нашу думку, подальшого вивчення на науково-теоретичному рівні та апробації відповідних інноваційних підходів у практичній роботі.

Література:

1. Горовая В.И. Подготовка учителя к исследовательской педагогической деятельности. [Текст] / В.И. Горовая, С.И. Тарасова. – М. : Илекса, Ставрополь : Ставрополь сервис школа, 2002.
2. Далингер В.А. Организация и содержание поисково-исследовательской деятельности [Текст] / В.А. Далингер, Н.В. Толпелкина. – Омск : Изд-во ОмГПУ, 2004.
3. Загвязинский В.И. Теория обучения. Современная интерпретация [Текст]: уч. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений / В.И.Загвязинский. М. : Академия, 2001.
4. Леонтович А.В. Разговор об исследовательской деятельности [Текст]: публицист. ст. и заметки / А. В. Леонтович. – М., 2006.
5. Манакова Л.М. Научно-исследовательская работа студентов-филологов в многоуровневом высшем педагогическом образовании // Русский язык в вузах. – № 5. – 1999.
6. Педагогічний словник / [за ред. дійсного члена АПН України Ярмаченка М.Д.] – К. : Педагогічна думка, 2001.
7. Петько Л.В. Англійська мова для студентів-соціологів. Дидактичний матеріал для практичних занять та самостійної роботи студентів з іноземної мови зі спеціальності 6.030101 «Соціологія» : навч. посіб. для студентів ВНЗ. – К. : Талком, 2015. – 142 с.
8. Петько Л.В. Англійська мова для вступників до магістратури зі спеціальностей: 8.01010601 «Соціальна педагогіка», 8.13010201 «Соціальна робота»: навч. посібник для студентів, бакалаврів, та аспірантів ВНЗ, 2-ге вид., доп. і випр. / Л.В.Петько, В.В.Ніколаєнко ; за ред. О.Г.Ярошенко. – К. : «Ун-т «Україна», 2011. – 152 с.
9. Петько Л. В. Англійська мова для вступників до магістратури зі спеціальності 8.03010101 «Соціологія» (за видами діяльності): навч. посібник для студентів, бакалаврів та аспірантів ВНЗ. – 2-ге вид., доп. і випр. / Л.В.Петько, В.В.Ніколаєнко ; за ред. Євтуха В.Б., Гончарова В.І.– К. : Ун-т «Україна», 2011.– 182 с.
10. Петько Л.В. Дослідницька діяльність студентів коледжу як одна з умов неперервної освіти / Л.В.Петько // Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому середовищі: зб. наук. праць. – К. : Університет «Україна». – 2010. – № 7. – С. 122–134. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7831>
11. Петько Л.В. Написання і захист рефератів іноземною мовою за професійним спрямуванням – один із шляхів підготовки студентів до навчання у магістратурі / Л. В. Петько // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Випуск 35 : зб. наук. праць. – К. : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2012. – С. 132–138. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/>
12. Современный образовательный процесс: основные понятия и термины [Текст] / авт.-сост. М.Ю. Олешков, В.М. Уваров. – М. : Компания Спутник +, 2006.